

TVŮRČÍ PSANÍ

Kateřina Nogolová

FIŠER, ZBYNĚK. *Tvůrčí psaní. Malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-99-0.

Recenzovaná publikace byla vydána již před téměř čtyřmi lety, loni však vyšel její dotisk a zdá se tedy, že není od věci podívat se blíže na knihu, o níž je zájem. Důvodů, proč věnovat knize Zbyňka Fišera pozornost i po několika letech od jejího prvního vydání, je více. Kniha figuruje v nabídce zásilkové agentury Strom specializující se na pedagogickou literaturu a je ukázkou toho, jak lze do pedagogické praxe uvést výstupy z disertační práce.

I zběžné prolistování napoví, že máme co do činění s textem původně akademickým, rozděleným na část teoretickou a praktickou. Autorovo poděkování patří brněnským recenzentům zvučných jmen (mj. Z. Kožmín, J. Trávníček) původní disertační práce *Tvůrčí aspekty výstavby textu*, která se stala základem publikace, jíž věnujeme pozornost v tomto příspěvku. Fišer uvádí v podtitulu knihy, že se jedná o „malou učebnici“. Jací žáci mohou mít z takové učebnice prospěch? Nejvíce asi získají ti, kteří se o tvůrčí psaní zajímají hlouběji a nestačí jim jen „kuchařka“ nabitá recepty pro rychlé použití v hodinách slohu. Fišer postupuje vskutku z gruntu. V první části podává výklad obecných pojmů z psychologie, ovšem již zde se zaměřuje na pojmy jako tvůrčí činnost, kreativita, obrazotvornost, fantazie apod.

Ve druhé kapitole se autor podrobně zabývá termínem tvůrčí psaní, jeho obsahem a hledisky, z jakých jej můžeme chápat. Přesně definuje cíle, kterých máme pomocí technik tvůrčího psaní dosáhnout. Tvůrčí psaní je metoda vyžadující citlivost při používání a jinak bude postupovat učitel v hodině slohu, jinak psychoterapeut v klinické praxi, spisovatel vedoucí kurs tvůrčího psaní na literární akademii, novinář či překladatel, který chce zlepšit svůj styl psaní, nebo manažer reklamní agentury, jehož zaměstnanci mají za úkol chrlit kalambúry co nejlépe prodávající produkt.

Třetí oddíl zavádí čtenáře do dob, kdy si tvůrčí psaní teprve hledalo místo v univerzitním prostředí, a to nejen na katedrách literatury, ale i pro potřeby tvorby neliterárních textů z oblasti exaktních věd či managementu. Autor popisuje historii a současné postavení tvůrčího psaní v USA, Německu a v České republice. Otázku, zda je možné naučit se psát, nechává laskavému soudu čtenáře, objektivních argumentů pro i proti uvádí dostatek.

Pro učitele češtiny je zajímavá čtvrtá teoretická kapitola knihy, v níž se autor zabývá srovnáním pojmů tvůrčí psaní a didaktika slohu. Cituje autorky diaktických příruček pro slohové vyučování (M. Čechová, E. Minářová) a daří se mu přesvědčivě argumentovat pro používání technik tvůrčího psaní vedle tradičního zaměření na to, aby si žák osvojil postupy jednotlivých funkčních stylů. Zejména klade důraz na rozvoj žákovy individuality a potažmo individuality jeho písemných projevů a rozvoj žákových jazykových, kritických a tvůrčích schopností – tedy toho, co dnes souhrnně nazýváme komunikační kompetenci, která je součástí rámcových vzdělávacích programů.

Jak již bylo uvedeno, autor se neomezuje na využití technik tvůrčího psaní jen ve školské praxi, ale také pro vědce, psychoterapeuty, reklamní tvůrce a jiná povolání, která vyžadují schopnost kvalitního, nejlépe osobitého projevu.

Pátá a šestá kapitola představují praktickou část publikace. V páté části se autor věnuje technikám tvůrčího psaní, které chápe jako soubor kultivovaných dovedností vedoucích ke správnému vykonávání požadované činnosti. Zabývá se technikami hledání a zadávání témat a stimulace k psaní. Zajímavá je část zabývající se typy a příčinami blokad, které nejen brání pisatelům v osobitěm písemném vyjádření, ale působí odpor, s nímž pisatel přistupuje k zadání. Autor navrhuje konkrétní metody, jak jednotlivé typy blokad odstranit. Podobně obsáhle se věnuje technikám vlastního psaní. Techniky, které autor uvádí, už znají mnozí učitelé, kteří se setkali technikami kritického myšlení (Reading and Writing for Critical Thinking) a psychoterapeuti ve své praxi. Autor i v tomto oddíle posuzuje vhodnost užití jednotlivých technik pro různé obory.

Poslední oddíl, který však svým rozsahem tvoří polovinu publikace, obsahuje konkrétní cvičení a projekty s užitím technik tvůrčího psaní. Každému úkolu předchází teoretický výklad, následují úkoly a ukázky jak výchozích literárních textů či obrazových materiálů, tak výsledných prací studentů. Velmi pozitivně hodnotím skutečnost, že Zbyněk Fišer nepoužívá jen texty autorů časem prověřených a osvědčeně kvalitních, jako Jan Skácel, Václav Hrabě apod., ale i autorů současných – širší čtenářské obci ne zcela přístupných, jako Daniela Hodrová, nebo málo známých. Cvičení jsou koncipována tak, aby učitelé či jinému uživateli byla inspirací, jen málo z nich má skutečně instantní charakter k rychlému bezpracnému použití (např. „čínský text“). Autorovým záměrem však určitě nebylo vytvořit pracovní sešit. Aktuální charakter má autorův důraz na využití technik tvůrčího psaní ve výuce českého jazyka pro cizince. V době, kdy do lavic českých škol zasedají děti pocházející z Vietnamu, Ukrajiny

a dalších zemí, mohou být nápady obsažené ve Fišerově publikaci cenné pro češtináře ze základních a středních škol právě i z tohoto hlediska.

Několik nápadů z této publikace jsem měla možnost vyzkoušet ve vlastní výuce a myslím, že spokojeny byly obě strany. Studentům, kteří měli za sebou psaní odborného popisu, se sice nápad autenticky zaznamenávat pocity rohlíku ležícího třetí den na dně školní brašny, zdál zprvu neseriózní, ale brzy se v nich probudila hravost a fantazie a ve třídě se našlo několik netušených literárních talentů.